

Магістр 2 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗГОТІВКОВИХ
РОЗРАХУНКІВ У БАНКАХ УКРАЇНИ**

Анотація. Розглянуто особливості форм безготівкових розрахунків та запропоновано покращення організаційних аспектів їх обліку.

Аннотация. Рассмотрены особенности форм безналичных расчетов и предложено улучшение организационных аспектов их учета.

Annotation. The features of forms of cashless payments are considered and improvement of organizational aspects of their accounting is offered.

Ключові слова: платіжна картка, аккредитив, платіжне доручення, транзитний рахунок.

Від стану безготівкових розрахунків, своєчасного і повного надходження від платників коштів залежать стан грошового обігу, ціноутворення, кредитні відносини, фінансовий стан підприємств і, як підсумок, соціальний стан населення. У наш час безготівкові розрахунки широко використовуються, вони є дійсно зручними та ефективними. Використання безготівкових розрахунків призводить до скорочення поточних витрат і прискорення часу доступу клієнтів до своїх вкладів, прискорення руху грошових коштів.

Питання обліку, організації та контролю операцій, пов'язаних із безготівковими розрахунками, розглядалися в роботах ряду як вітчизняних, так і закордонних науковців, вчених, публіцистів, зокрема: Куфаковою Н. А., Ровинським Ю. А., Агарковою М. М., Вороновою Л. К., Матрохіною М. С., Єфімовою Л. Г., Івановою Б. М., Селівановою А. О., Хімічевою Н. І., Гейвандовою Я. А., Гуляєвою А. М., Кучерявенком М. П., Орлюком О. П., Алісовою Є. О., Дубенко Н. С., Євремівим О. М. та ін.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних засад обліку й організації безготівкових розрахунків у системі управління грошовими потоками комерційного банку та їх удосконалення.

Завдання дослідження: розглянути основні форми безготівкових розрахунків та застосування їх на практиці; запропонувати відкриття та використання додаткових транзитних рахунків.

Об'єкт дослідження – організація облікового процесу у комерційному банку.

Предмет дослідження – організація безготівкових розрахунків у банках.

Використання безготівкових розрахунків у наш час – це зручно для клієнтів, адже можна здійснювати платежі на великі відстані без ризику втрати. Відповідно до статті 3 Закону України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні"

кошти існують у готівковій формі (формі грошових знаків) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках) [1].

Кожна з форм безготівкових розрахунків має свої переваги і проблеми. Розрахунки платіжними дорученнями завжди прості, зручні і забезпечують швидке здійснення платежу, але вони мають і недолік – не гарантують платіж постачальнику. Щоб подолати цей недолік, у банківській практиці використовуються розрахунки акцептованими банком платіжними дорученнями. Також в останній час дуже широко стала використовуватися попередня оплата поставок.

Відносно новою, малорозповсюдженою формою розрахунків є розрахунки за допомогою платіжної вимоги-доручення. Такі розрахунки дозволяють закріпити договірну дисципліну, ширше впровадити акцепт матеріальних цінностей та визволити установи банків, обслуговуючих постачальника та покупця від формального контролю за правильністю оформлення документів і документообігу. Але вони потребують удосконалення в напрямі збільшення відповідальності платника, прискорення документообігу, використання фінансових санкцій.

Розповсюдженою формою розрахунків у ринковій економіці є акредитивна форма розрахунків. Це найбезпечніша і найнадійніша форма розрахунків, при якій більша частка відповідності лягає на банки. Ця форма розрахунків більш вигідна для постачальника, ніж для покупця, тому що останній несе видатки по відкриттю акредитива, крім того, сума, на яку відкритий акредитив, вилучається з обороту до виплати за ним, що є негативним для підприємства.

Від правильного вибору форми безготівкових розрахунків залежить точність оцінки діяльності підприємства, виконання його планових завдань, своєчасність отримання коштів, оперативність і правильність утворення відповідних фондів [2, с. 2].

У діяльності більшості комерційних банків для клієнтів є декілька видів карток, за допомогою яких вони можуть здійснювати безготівкові розрахунки. До таких карток належать: зарплатні, стипендіальні, пенсійні, корпоративні, кредитні, депозитні картки, картки фізичних осіб, картки бюджетних установ.

Для обліку розрахунків за допомогою платіжних карток використовують, як було зазначено раніше, транзитний рахунок 2924. Але для зручності обліку та контролю за правильністю виконання перерахувань і зарахувань на рахунки клієнтів коштів доцільно було б використовувати декілька транзитних рахунків. Тому з метою вдосконалення діючої системи обліку безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток можна запропонувати відкриття, закріплення у внутрішніх положеннях та використання таких транзитних рахунків, які б відповідали класифікації карток. Це дасть змогу безпомилкового обліку операцій за такими картками.

Так, до групи 292 "Транзитні рахунки за операціями з клієнтами банку" можна відкрити такі активно-пасивні рахунки:

1) 2924 "Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток фізичних осіб";

2) 2925 "Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням зарплатних, стипендіальних платіжних карток";

3) 2926 "Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням пенсійних платіжних карток, карток, на які нараховується соціальна допомога та інші соціальні виплати";

4) 2927 "Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням корпоративних платіжних карток";

5) 2928 "Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток бюджетних установ";

6) 2929 "Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням кредитних та депозитних платіжних карток".

За дебетом таких рахунків необхідно обліковувати суми перерахувань за здійснені розрахунки з використанням відповідних платіжних карт.

За кредитом таких рахунків необхідно обліковувати суми надходжень за здійснені розрахунки за допомогою платіжних карток та інших операцій з використанням платіжних карток.

Використання таких рахунків дасть змогу прослідкувати за рухом коштів у розрахунках клієнтів банку та спростить проведення процедур контролю за правильністю зарахування і списання коштів за безготівковими розрахунками.

Запропоновані рахунки більш повно відображають облік безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток, більш ширше характеризують різновиди операцій за рухом коштів та видами карток, а також розкривають економічну сутність руху коштів за платіжними картками.

Щодо вдосконалення та розвитку безготівкових розрахунків у цілому, можна запропонувати таке: внести зміни до діяльності банків у сфері безготівкових розрахунків, змусити банківські установи на законодавчому рівні організувати та проводити чесно безготівкові розрахунки, цим самим стимулювати людей до використання цього типу розрахунків. Також необхідно створити умови для заохочення торговців встановлювати термінали. Потрібно створити державний фонд допомоги тим підприємцям, хто має бажання встановити у своїй торговельній точці обладнання для здійснення безготівкових розрахунків. Першочерговими заходами з організації електронної торгівлі в Україні повинна стати розробка та формування правової бази з проведення торговельних операцій з використанням Інтернету. Адже використання безготівкових розрахунків через Інтернет забезпечить заощадження часу та коштів і приведе до пришвидшення обігу коштів. Одним із важливих шляхів удосконалення організації безготівкових розрахунків є побудова Єдиної національної системи банківських карток. Система повинна сприяти збільшенню обсягів безготівкових розрахунків в Україні, акумулюванню фінансових ресурсів на території України.

Отже, розглянувши основні форми безготівкових розрахунків та застосування їх на практиці, було виявлено, що кожна з форм має свої переваги та проблеми в організації й використанні. Через те, що останнім часом розрахунки за допомогою платіжних карток набувають широкого розповсюдження, доречно організувати використання в обліку банку запропоновані транзитні рахунки.

В умовах ринкової економіки облік та організація безготівкових розрахунків є важливими функціями ефективного управління банківською установою взагалі. Також продовжують стрімко розвиватися форми та напрями безготівкових розрахунків, з'являються багато нових, перспективних ідей щодо їх покращення. У майбутньому це, безумовно, потребує подальшого дослідження та вивчення.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 29. – Ст. 137. 2. Манухіна О. В. Безготівкові розрахунки в Україні: проблеми та шляхи їх удосконалення [Електронний ресурс] / О. В. Манухіна. – Режим доступу : <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1064>.

